

ίως παρασκευασθῇ, αἱ ἄμαξαι ἀμέσως ἐξεύχθησαν, αἱ μᾶλλον
 απαραίτητοι τῶν ὁδοιπορικῶν σκευασιῶν ἐρρίφθησαν εἰς αὐτάς, καὶ
 πρὶν ἢ τὸ πρᾶγμα διαδοθῇ, ἀπῆλθεν ἡ ἡγεμονίς μετὰ πάσης τῆς
 ακολουθίας της, ἐν ἣ συμπεριελαμβανόμεθα. Ἀλλ' ἡ μήτηρ μου
 λειπε! Δι' ὃ ὁ πατήρ μου ἀντὶ νὰ ἔλθῃ μεθ' ἡμῶν ἔσπευσεν
 ἀμέσως εἰς τὴν οἰκίαν, ἀλλά, φεῦ! δὲν τὴν εὔρε, καὶ ἔμαθεν ὅτι
 ἄντρομος ἐκ τῆς ἀπαισίου φήμης, καὶ ἰδοῦσα τὴν γενικὴν φυγὴν,
 ἐξῆλθε περὶ τῆς οἰκίας, καὶ οὐδεὶς ἤξευρε ποῦ διηυθύνθη.

Τὸ ἀληθές ὃ ἦν ὅτι οὐδ' ἡ ἰδία ἤξευρε ποῦ ἐπορεύετο, καὶ ἔτρε-
 χεν ἀγνοοῦσα ποῦ, τεθορυβημένη διὰ τῶν ὁδῶν, εἰς ἃς ἐν Βουκου-
 ρεστίῳ οὐδεὶς οὐδ' ἀνὴρ, τάξεως ἀνωτέρας τοῦ ὄχλου, ἐξήρχετο
 ποτε ἄλλως ἢ ἐφ' ἀμάξης. Οὕτω πλανωμένην τὴν ἀπῆντησεν ἡ
 οἰκογένεια τοῦ ἱατροῦ Καρακάσση, φεύγουσα καὶ αὐτή, καὶ τὴν
 παρέλαβεν εἰς τὴν ἄμαξάν της· μόνον δὲ εἰς τὴν πόλιν Κίμπιναν
 ἀπῆντησε τὴν ἡγεμονικὴν οἰκογένειαν, καὶ μᾶς ἀπεδόθη σῶα ἡ μή-
 τηρ μου. Ὁ δὲ πατήρ μου, πλανώμενος εἰς τὰς ὁδοὺς πρὸς ἀνα-
 ζήτησιν της, παρελήφθη ὑπὸ τοῦ τελευταίου ἀπερχομένου τῶν
 χωρικῶν ἀμαξίων, καὶ οὕτως ἐλθὼν μᾶς εὔρεν ἐπίσης εἰς τὸν αὐ-
 τὸν σταθμόν, ὅθεν διηυθύνθημεν, ὡς πάντες οἱ φυγάδες, εἰς Στε-
 φανούπολιν (Kronstadt, Βρασβόν) τῆς Τρανσυλθανίας, ἐγκατα-
 λείψαντες ὀπίσω πᾶν ὅ,τι ἐκεκτήμεθα.

Γ.

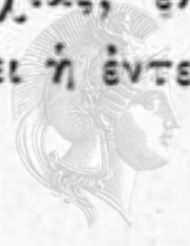
ΣΤΕΦΑΝΟΥΠΟΛΙΣ

Ἐκ τῆς ὁδοιπορίας ταύτης ρυθὲν σχεδὸν ἐνθυμοῦμαι, ἐκτὸς ὅτι
 ἐγίνετο οὐχὶ ἄνευ φόβου καὶ προφυλάξεων, ὅτι ὅμως εἰς τὴν ἡγε-
 μονίδα ἀπεδίδοντο πάντοτε, ὅπου καὶ διήρχετο, δεξιώσεις μετὰ
 πολλῆς τῆς εὐλαθείας τῆς ὀφειλομένης εἰς τε τὴν ὑψηλὴν θέσιν,

ἥτις εἰσέτι τῇ ἀνεγνωρίζετο, καὶ εἰς τὸν ἀτομικὸν αὐτῆς χαρα-
κτῆρα, ὅστις ἦν γενικῶς γνωστός, καὶ ἐπέβαλλε σέβας εἰς πάντας
ὅσοι τὴν ἐπλησίαζον. Ἐξεύρω δὲ καὶ ὅτι ἦν χειμὼν ὅτε ἀνεχωρή-
σαμεν, διότι ἔχω ἔτι πρὸ τῆς φαντασίας μου τὰς χιόνας τὰς καλυ-
πτούσας τὰ ὄρη περὶ τὸ μοναστήριον τοῦ Σινᾶ εἰς ὃ κατελύσαμεν
πρὶν ὑπερβῶμεν τ' αὐστριακὰ σύνορα. Ἦν δ' ἡ ἐποχὴ βεβαίως ἡ
ἀμέσως προηγηθεῖσα τοῦ ἱστορικοῦ Μαρτίου (1821) τῆς Ἑλληνι-
κῆς Ἐπαναστάσεως.

Ἡ πρώτη δὲ μετὰ ταῦτα ἐντύπωσίς μου ἐστὶν ἡ τῆς ἀγαλλιά-
σεως ἣν ἐνεποίησαν εἰς ἡμᾶς τὰ παιδία (τοὺς νεωτέρους τῶν ἡγε-
μονοπαίδων καὶ ἐμὲ) ἡ ἐπὶ τῶν συνόρων πρώτη θέα τῶν αὐστριακῶν
τακτικῶν στρατιωτῶν, διότι χριστιανοὶ στρατιῶται ἦσαν τι καινο-
φανές δι' ἡμᾶς, καὶ ἐν παιδικῇ ἀφελείᾳ ἐξελαμβάνομέν πως, ὅτι
πᾶς χριστιανικὸς στρατὸς ἦν φυσικὸς ἐχθρὸς τῆς Τουρκίας καὶ σύμ-
μαχος τῆς ἐπανισταμένης Ἑλλάδος.

Ἐν Στεφανουπόλει δὲν νομίζω ὅτι ἐμείναμεν περισσότερον τοῦ
ἐνὸς ἔτους, εἰ καὶ ἡλλάξαμεν τρεῖς κατοικίαν. Ἦσαν δ' αἱ οἰκίαι
αὗται εὐπρεπεῖς μὲν καὶ καθάραι, ὡς συνήθως πᾶσαι αἱ Γερμανι-
καί, ἀλλὰ μικραὶ καὶ στενόχωροι, καὶ πολὺ ἀπέχουσαι τῆς μεγα-
λοπρεποῦς ἐκείνης ἣν ἀφήσαμεν ἐν Βουκουρεστίῳ. Οἱ χρόνοι εἶχον
αἰφνιδίως καὶ διόλου μεταβληθῇ. Ἐνταῦθα ἡμεθα ἤδη φυγάδες, ἐν
ἐνδείᾳ καὶ μόλις ἀποζῶντες, διότι ὅ,τι ἐκεκτήμεθα εἶχε μείνει ἐν
Βλαχίᾳ, ἢ ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἢ εἶχε διαρπαγῇ. Εἰς τὴν αὐτὴν
δὲ θέσιν ἦσαν σχεδὸν πάντες οἱ καταφυγόντες εἰς Τρανσυλβανίαν,
καὶ εἰς πασῶν ἴσως χείρονα ἢ ἡγεμονίς, ἥτις κατ' ἀρχὰς τοῦλάχισ-
τον ἦν ἡναγκασμένη νὰ ἐγκαταστῇ εἰς τὴν εὐρυχωροτάτην οἰκίαν
τῆς πόλεως, καθ' ὅσον ὥφειλε νὰ ἐνοικίση καὶ διατρέφῃ τὴν παρα-
κολουθήσασαν αὐτὴν ἡγεμονικὴν θεραπείαν της, οὐδ' ἐδύνατο εὐθὺς
ἐξ ἀρχῆς νὰ τὴν ἀποπέμψῃ. Πόσων δ' ἄδικοι ἦσαν αἱ αἰτιάσεις
τότε κατὰ τῶν ἡγεμόνων, κατὰ πάντων τῶν ἡγεμόνων τοῦλάχισ-
τον, ὅτι μόλις φθάνοντες εἰς τὰς ὀακικὰς ἐπαρχίας, ἐλεηλάτουν
καὶ ἐγύμνουσαν αὐτὰς ἵνα πλουτισθῶσιν, ἀποδεικνύει ἡ ἐντελής πενία

ἣν διετέλει ἤδη ἡ ἡγεμονίς μετὰ τριετῇ διαμονῇν εἰς Βουκουρστίον. Ἦν δὲ τοιοῦτος αὐτῆς ὁ βαθμός, ὥστε ἐνίοτε ἐστερεῖτο καὶ τῆς ἐπιουσίου τροφῆς· καὶ ἤξεύρω ὅτι πολλάκις ὁ ἀρχαῖος τῆς οικογενείας οἰκοδιδάσκαλος, ὁ ἀρχαῖκός τὸ φρόνημα καὶ εὐγενὴς τὴν καρδίαν Γεώργιος ὁ Σερούϊος, ἐρχόμενος ὡς εἰς ἐπίσκεψιν, κατῴρθου καὶ κρύπτῃ ὑπὸ τὰ προσκεφάλαια τῶν ἀνακλίντρων χρήματά τινα ἐκ τῶν ἐδικῶν του, ὧν ἐπὶ πολὺ δὲν εἶχεν ἀνακαλυφθῇ ἡ προέλευσις, οἱ δὲ καὶ μετ' ἐκπλήξεως ἐθεωροῦντο ὡς βοήθεια στελλομένη ὑπὸ τῆς Προνοίας ἐν ὥραις ἀμνηχανίας.

Ἀλλὰ δὲν ἦσαν πάντες ἐπίσης ἐπιεικεῖς καὶ φιλόανθρωποι. Πολλάκις οἱ χυδασιότεροι τῶν Βλάχων, καὶ ἔτι μᾶλλον οἱ ἐγγώριοι τῆς Στεφανουπόλεως ἐφύβριζον τῇ δυσπραγίᾳ, περιφρονητικῶς ἢ ἀπειλητικῶς ἐπιλέγοντες τοῖς προσφυγοῦσι : « *Nou i aïts tsára rou-mouniáska* » (« Δὲν εἶν' ἐδῶ χώρα Βλαχική »), εἰς ἣν ὁτλαδὴ νὰ πράττητε κατ' ἀρέσκειαν.

Ἐν Στεφανουπόλει κατὰ πρῶτον μοὶ ἤλλαξαν τὴν ἐνδομασίαν, φορέσαντές μοι εὐρωπαϊκά, καὶ μοὶ ἔκοψαν τὴν κόμην, ἥτις, — τὸ λέγω οὐχὶ πρὸς καύχησιν, — ἦτον χρώματος ἀληθῶς ὠραίου, ὡς χρυσὸς χυτός· διετήρησε δ' αὐτὴν ἡ μήτηρ μου, καὶ μετὰ τινα ἔτη τὴν ἐχάρισεν εἰς νέαν καὶ καλὴν τινα Γαλλίδα ἐν Ὁδησσῷ, ζητήσασαν αὐτὴν ἐπιμόνως διότι τὴν εὖρεν οὐχὶ ἀναξίαν νὰ συμπληρώσῃ τὴν ἐδικὴν τῆς.

Κατετάχθην δὲ κατ' ἀρχὰς εἰς τὸ ἐγγώριον Ἑλληνικὸν σχολεῖον, οὗ καὶ αὐτὴ ἡ ὑπαρξίς εἰς τὴν μικρὰν ταύτην Αὐστριακὴν πόλιν ἀποδεικνύει πόση κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἦν ἡ ἔκτασις καὶ ἡ ἐπιρροή τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἦτον ὅμως τὸ σχολεῖον μικροῦ λόγου ἄξιον, καὶ εἰς μόνος διδάσκαλος ἐξήγει τὸν Λουκιανόν, τοσοῦτον ἀμεθόδως, ὥστε ἠσθανόμην ἐγὼ αὐτός ὅτι οὐδὲν ἐξ αὐτοῦ ἐμάνθανον. Διὰ τοῦτο ταχέως ἀποσπασθεὶς ἐκεῖθεν ἤρχισα διδασκόμενος μετὰ τῶν ἡγεμονοπαίδων Σκαρλάτου καὶ Δημητρίου, καὶ μετὰ ταῦτα ἐλάβομεν ἰδιαίτερον διδάσκαλον, τὸν ἐν Ἀθήναις ἔπειτα ζήσαντα, δημαρχεύσαντα καὶ ἀποθανόντα Κ. Κωνσταντῖνον

Γαλάτην. Καθ' ἃς δ' ἔχω ἀναμνήσεις, τὸ πλεῖστον τῆς ἐν Στεφανουπόλει διαμονῆς ἡμῶν ἔμεινεν ἄφορον διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν ἐμοῦ καὶ τῶν ἀδελφῶν μου.

Τὰ περίχωρα τῆς Στεφανουπόλεως ἦσαν γραφικώτατα, καὶ ἐγὼ μεγάλην εἶχον χαρὰν ὅσάκις μ' ἔφερον εἰς τοὺς ὑπερκειμένους τῇ πόλει ὑψηλοὺς λόφους πρὸς περιδιάθασιν ἐντὸς τῶν συσκίων αὐτῶν δασῶν. Πανήγυρις δ' ἀληθῆς ὑπῆρξε δι' ἐμέ ὁ καιρὸς καθ' ὃν, μετ' ὀλίγον, ἔνεκα τῆς ὑγείας τῆς μητρός μου, μετέβημεν καὶ ἐμείναμεν ἐπὶ τινα χρόνον εἰς τὰ θερμὰ λουτρὰ εἰς Ἀραβάτακλον καὶ εἰς Κοχάζνην, κείμενα ἐντὸς τῶν Καρπαθίων εἰς τερπνοτάτας κοιλάδας. Ὅ,τι δὲ μάλιστα ἐκορύφου τὴν εὐδαιμονίαν μου, ἦν ἡ παρουσία εἰς μίαν τῶν παρακειμένων ἀφελῶν καὶ ἀγροτικῶν ἐκείνων οἰκιῶν, τῆς οἰκογενείας τοῦ ἱατροῦ Καρακάσση, ἀνδρὸς πεπαιδευμένου, οὗ πολλάκις ἔλαβον ἀνὰ χεῖρας καὶ ἐφυλλολόγησα μετὰ θαυμασμοῦ ἱατρικόν τι σύγγραμμα διὰ στίχων εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἑλληνικὴν γεγραμμένον. Ὁμολογῶ ὅμως ὅτι ἡ εὐτυχία μου δὲν προήρχετο κυρίως οὐδ' ἐκ τοῦ συγγράμματος τούτου, οὐ οὐδὲ λέξιν ἤμην εἰς κατάστασιν τότε νὰ ἐννοήσω, οὐδ' ἐκ τῆς σοφίας τοῦ γείτονος ἡμῶν, ἥτις ἐπίσης ὑπερέβαινε τῆς καταλήψεώς μου τὰ ὅρια, ἀλλ' ἐκ τοῦ ὅτι ὁ ἱατρὸς Καρακάσσης εἶχε θυγατέρας συγχρόνους μου, μεθ' ὧν συνέπαιζον καὶ συνδιητόμην. Ἐξ αὐτῶν δ' ἡ φιλτάτη μοι ἦν ἡ ἐντελῶς ὁμῆλιξ μου Αἰκατερίνη, ἥτις μοὶ ἐφαίνετο τότε ἔχουσα ἀπαράμιλλον ὠραιότητα. Οὐδ' ἦτον δ' ἡ ἐντύπωσις αὕτη ἀπάτη τῆς παιδικῆς ἀπειρίας μου, διότι πολλὰ ἔτη μετέπειτα, ἐν Μονάχῳ, θαυμάζων τοῦ Κορνηλίου τὰ ζωγραφικὰ ἀριστουργήματα, τὰ κοσμοῦντα τοὺς τοίχους τῆς Γλυπτοθήκης, εἰς τὴν εἰκόνα αὐτοῦ τὴν παριστῶσαν τὸν Ὀλυμπον διέκρινα ὡς τὴν θαυμαστοτέραν τῶν ἐπινοιῶν τοῦ τὸν μικρὸν Ἑρωτα ἔχοντα φαιδρὸν τὸ πρόσωπον, γλυκὺ τὸ μειδίαμα, καστανόχρους καὶ πονηροὺς τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ ὁ ἔρως οὗτος εὗρον ὅτι ἦν αὐτὴ ἡ εἰκὼν τῆς μικρᾶς μου φίλης Αἰκατερίνης, ὡς ἐγὼ τὴν ἐγνώριζον. Ἦκουσα δὲ καὶ ἐν τοῖς μετὰ ταῦτα χρόνοις φημιζομένην αὐτὴν ὡς μίαν τῶν ὠραιότερων γυ-

παικῶν τῆς ἐν γένει καλλιγύναικος Ρουμανίας, καὶ ὅτε πάλιν ποτὲ τὴν εἶδον, περὶ δείλην ὄψιν τοῦ βίου, ὡς χήραν ἀνωτέρου ἀξιωματικοῦ Ρώσου τοῦ Κ. Ὁδοβέσκου διетήρει ἔτι πολλὰ ἔχνη τοῦ ἐνημιζομένου της κάλλους. Αὕτη λοιπὸν ἦν τότε ἡ κυρίως συμπαίκτηριά μου, καὶ τὰ παίγνια ἡμῶν συνίσταντο εἰς τὸ νὰ πλανώμεθα εἰς τὰ πεδία, νὰ καθήμεθα εἰς τὴν κλιτὸν τῶν λόφων, νὰ συλλέγωμεν ἄνθη εἰς τῶν ῥυάκων τὰς ὄχθας καὶ λεπτοκάρυα εἰς τὰ ὄαση. Ἡ ἀφοσίωσίς μου πρὸς τὴν μικράν μου φίλην ἦν ἀπεριόριστος, καὶ οὐδεμίαν χαρὰν ἐγνώριζον ἀνωτέραν τοῦ νὰ μένω πλησίον της. Πολλάκις ὅτε μόνος ἐπέστρεφον οἶκαδε, τρέχων ἀντὶ νὰ περιπατῶ, καθ' ἣν εἶχον τότε συνήθειαν, ἣν καὶ μετὰ ταῦτα ἐπὶ πολὺ διетήρησα, ἀντὶ νὰ εἰσέλθω εἰς τὴν ἡμετέραν οἰκίαν, εὐρισκόμην αἰφνης αὐτομάτως καὶ πρὶν ἢ τὸ παρατηρήσω εἰς τὴν τοῦ Κου Καρακάσση. Ἀπαξ δὲ ἐνῶ τὰ παιδιά ἡμεῖς διηρχόμεθα τὴν ὁδὸν τοῦ χωρίου, ἅμαξα ἐπῆλθε τρέχουσα καὶ ἐκινδύνευσε νὰ πατήσῃ τὴν μικράν Αἰκατερίνην. Τότε ῥιφθεὶς ἐγὼ ἐμπρός, ἀπέσυρα τὴν συμπαίκτηράν μου, πρὸς μέγαν τρόμον τοῦ διδασκάλου τῆς οἰκογενείας, ὅστις μᾶς συνώδευε, καὶ ὅστις πολλάκις ἐπροκάλεσεν ἐρύθημα εἰς τὰς παρειάς μου, διηγούμενος μετὰ σαρκαστικῆς εὐφημίας περὶ τῆς ἵπποτικῆς μου ἀφοσιώσεως, ὡς ἔλεγεν. Ἐν γένει ὁ βίος μου ἦν τότε συνεχὲς εἰδύλλιον, καὶ μέχρι τοῦδε εἰσέτι αἰσθάνομαι ἐντός μου ὡς εἰδυλλίου ἀντήχησιν ὅσας ἀναπολῶ τὰς ἐνηλίδους ἐκείνας στιγμὰς τῆς παιδικῆς ἡλικίας.

Ἐν ᾧ διетρίβομεν ἐν Στεφανουπόλει δύο θάνατοι συνέβησαν εἰς τὴν περὶ ἡμᾶς κοινωνίαν. Ἡ δευτέρα θυγάτηρ τῆς ἡγεμονίδος, δομνίτσα Λουτσίκα, σύζυγος τοῦ Ἐμμανουήλ Ἀργυροπούλου, ἀπέβίωσεν εἰς τὸν πρῶτον αὐτῆς τοκετόν· ἡ δὲ θεία μου Αἰκατερίνη Γκίκα ἀπώλεσε μετ' ὀλιγοήμερον ἀσθένειαν τὸν πρωτότοκον αὐτῆς υἱὸν Νικόλαον. Ἀλλ' εἴτε ἐκ τῆς φυσικῆς τῇ ἡλικίᾳ ἀκηδείας, εἴτε διότι ἐγὼ ἔτι καὶ τότε δὲν εἶχον τὴν συναίσθησιν τοῦ τί ἐστὶ θάνατος καὶ τί θλίψις, ἐνθυμοῦμαι ὅτι ἀπέναντι τῶν οἰκείων ἐκείνων νεκρῶν, οὕς ἔπρεπε ν' ἀγαπῶ καὶ ἡγάπων, ἀπέναντι τοῦ

γενικοῦ πένθους περὶ ἐμέ, ἡσθάνθη λύπην παροδικὴν μόνον, καὶ ἐπιπόλαιον.

Ὁ πατήρ μου εἰς Στεφανούπολιν εἶχεν ἔλθει μεθ' ἡμῶν μόνον ἵνα ἀποκαταστήσῃ ἡμᾶς ἐκεῖ, οὐχὶ δὲ καὶ ἵνα μείνῃ ὁ ἴδιος, διότι ἄλλα χρέη ἄλλαχοῦ τὸν ἐκάλουν. Τὸ διηνεκές καὶ προσφιλὲς ὄνειρον παντὸς τοῦ βίου του, πρὸς ὃ ἔτεινον πᾶσαί του αἱ ἐλπίδες, ὑπὲρ οὗ εἰργάσθη καὶ ὑπὲρ οὗ ἐκινδύνευσεν, ἰδοὺ αὐτὸ πραγματοποιούμενον. Ὁ Ὑψηλάντης εἶχε διαβῆ εἰς Βλαχίαν, φέρων τὴν σημαίαν τῆς ἐθνικῆς ἀναστάσεως. Ὁ πατήρ μου μετὰ πυρετώδους ἀνυπομονησίας, διαθεὶς τὰ καθ' ἡμᾶς ὅσον ἐνεδέχετο, καὶ ὑπακούων εἰς τὴν φωνὴν τῆς πατρίδος καὶ τῆς καρδίας του, ἐπέστρεψεν εἰς Δακίαν πλήρης χαρᾶς καὶ ἀρίστων προσδοκιῶν. Καὶ ἕτεροι δέ, πλὴν τοῦ πατρός μου, ἐκ τῆς Αὐλῆς τοῦ ἡγεμόνος ἠκολούθησαν τὴν ὁδὸν τοῦ καθήκοντος, ὡς ὁ Δημήτριος Σοῦτσος πρωτότοκος ἀδελφὸς τῶν δύο ποιητῶν, βαθμὸν ἔχων κομίσσου παρὰ τῷ ἡγεμόνι, ὁ ἐξάδελφός μου Γρηγόριος Σοῦτσος, υἱὸς τῆς ἀδελφῆς τῆς μητρός μου, νέος ὠραῖος καὶ εὐφυής, θέσιν ἐπισήμου Γραμματέως κατέχων εἰς τὴν Αὐλὴν τοῦ Αὐθέντου, ὁ Νικόλαος Σκοῦφος καὶ ἄλλοι. Ἐν Μολδαυίᾳ δέ, ὁ ἡγεμὼν Μιχαήλ Σοῦτσος, νέος ὢν καὶ πρωθυπουργὸν ἔχων τὸν Ἰάκωβον Ρίζον τὸν Νερουλόν, ὅστις καὶ ἐκεῖνος ἦν ἐπίσης μυστικὸν καὶ ἐνεργὸν μέλος τῆς Ἑταιρίας, οὐ μόνον δὲν ἀντέπραξεν εἰς τὴν πρώτην τῆς ἐπαναστάσεως ἐκρηξιν, ἀλλὰ συνέδεσεν ἀμέσως εἴτε ἀτομικὴν εἴτε διὰ τοῦ Ρίζου ἀλληλογραφίαν μετὰ τοῦ Ὑψηλάντου, τῷ διηυκόλυνε τὴν εἰς τὰς ἡγεμονίας εἰσέλασιν, καὶ ὑποχωρῶν αὐτῷ, ἀντί, ὡς ἐδύνατο, νὰ τῷ ἀντιστῇ, διέβη τὰ σύνορα, καὶ ἀπεχώρησεν ὡς ὁ Καρατζᾶς πρὸ αὐτοῦ, εἰς Αὐστρίαν, καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ἰταλίαν. Τοῦ δὲ Ρίζου ὁ πρωτότοκος υἱὸς Ἀλέξανδρος, ἐλθὼν κατετάχθη καὶ αὐτὸς ὑπὸ τὰς σημαίας τοῦ Ὑψηλάντου.

Ἀτελεύτητοι δ' ἦσαν τότε αἱ συνδιαλέξεις καὶ περίεργος ἡ ποιικιλία τῶν σκέψεων καὶ τῶν διαθέσεων τῆς ἐν Στεφανουπόλει Ἑλληνικῆς καὶ Βλαχικῆς κοινωνίας, ἥς τὸ ἄνθος συνήρχετο πάντοτε ὡς εἰς κοινὸν κέντρον, εἰς τὴν οἰκίαν τῆς Ἡγεμονίδος, καὶ ἀδιά-

κοποι ἦσαν αἱ περὶ τῆς καταστάσεως τῶν πραγμάτων συζητήσεις. Καὶ οἱ μὲν ἀνωτέρας περινοίας καὶ πείρας ἀξίωσιν ἔχοντες ἐβλεπόντων τὰ συμβαίνοντα μετὰ πλείστου ἐνδοιασμοῦ, τὸ ἀδύνατον τῆς ἐπιτυχίας κηρύττοντες· οἱ δὲ κυνικώτεροι καὶ ἰδιοτελέστεροι κατηρώοντο τὰς ἐν Δακίᾳ ἀνατροπὰς, καὶ κακούργους ἔλεγον τοὺς πρωταίτιους, ὡς ἀνατροπῆς τῶν χαμερπῶν αὐτῶν ὑλικῶν συμφερόντων· οἱ νεώτεροι ὁμῶς καὶ τὴν διάνοιαν εὐγενέστεροι ἦσαν πλήρεις ἐλπίδων καὶ γενναίου ἐνθουσιασμοῦ, καὶ μετὰ τούτων διεκρίνετο πᾶσα ἡ ἡγεμονικὴ οἰκογένεια· ἡμεῖς δὲ τὰ παιδία, ἀναπολοῦντα ὅ,τι περὶ Λεωνίδα ἢ Μιλτιάδου ἢ καὶ περὶ τῶν Ὀμηρικῶν ἡρώων ἀνέγνωμεν ἢ ἠκούσαμεν διηγούμενον, ἐψάλλομεν τὸ «Δεῦτε παῖδες», παρετασσόμεθα καὶ ἐβαδίζομεν ὡς ἐβλέπομεν τοὺς Αὐστριακοὺς στρατιώτας, καὶ ἐπεπείσμεθα ὅτι εἰς ὀλίγας ἡμέρας, ἂν ὅχι ἡμεῖς, τοῦλάχιστον ὁ Ὑψηλάντης θὰ εἰσῆλθαι θριαμβευτικῶς εἰς Κωνσταντινούπολιν.

Ἄλλ' ὁ καιρὸς παρήρχετο χωρὶς νὰ ἐπέλθῃ ἡ λύσις ἣν περιεμένομεν· ἐν μιᾷ δὲ τῶν ἡμερῶν ἐπέστρεψεν αἰφνης καὶ ὁ πατήρ μου. Εἰς τὸ σκυθρωπὸν πρόσωπόν του βαθεῖα θλίψις ἐζωγραφεῖτο καὶ μετ' ἀδημονίας διηγούμενος τὰ ἐν Δακίᾳ διίσχυρίζετο ὅτι οὐδεμία ὑπῆρχεν ἐπιτυχίας ἐλπίς, ἀλλὰ καταστροφὴ τελεία ἐπέκειτο. Κατὰ τὴν κρίσιν του ὁ Ὑψηλάντης ἦν μὲν ἴσως ἀγαθὸς σωματάρχης τοῦ τακτικοῦ στρατοῦ τῆς Ῥωσσίας, ἀλλ' οὐδεμίαν εἶχε τῶν γνώσεων καὶ ἰδιοτήτων ὅσας ἀπῆτει ἡ ὑπερτάτη ἀρχηγία καὶ ἡ διεύθυνσις τοιαύτης μεγάλης ἐπιχειρήσεως. Οὔτε τὸν τόπον εἰς ὃν ἦλθε, γινώσκων, οὔτε τοὺς ἀνθρώπους, οὓς ἤξιον νὰ διοικήσῃ, ἀπρόϊτος, ἀκοινωνήτος, οὐδεμίαν ἐζήτει καὶ οὐδεμίαν ἐδέχετο συμβουλήν, καὶ περιεστοιχίζετο ὑπ' ἀγνώστων τινῶν καὶ πάσης πείρας ἐστερημένων φαντασιοκόπων, ὧν αἱ εἰσηγήσεις καιρίως τὸν ἐβλαπτον. Οἱ ἀρχαῖοι στρατιωτικοί, οἵτινες ἀπετέλουν τὸ σπουδαιότερον μέρος τοῦ περὶ αὐτὸν μικροῦ στρατοῦ, δυσηρεστοῦντο αὐτοὶ πρῶτοι καὶ ἐμεμψιμοίρουν, κηρύττοντες ὅτι, χωρὶς εἰς οὐδὲν νὰ ὠφελήσῃ, θὰ γίνῃ αἷτις τοῦ φόνου ὅλων ἐκείνων τῶν ἀπειρο-

πολέμων νέων, οἵτινες ἀφέντες ἐν ἐνθουσιασμῷ τὰ βάθρα τῶν σχολείων συνῆλθον περίξ του, ἃν δὲν ἐξέλθῃ τῆς ἀκατανοήτου ἀργίας ἢ ἀδρανείας του, καὶ ἀφήσῃ νὰ ἐπέλθῃ ὁ Τουρκικὸς στρατός καὶ καταλάβῃ αὐτοὺς εἰς τὰς Δακικὰς πεδιάδας. Κατ' ἐντολήν αὐτοῦ ὁ πατήρ μου τῷ εἶπεν ὅτι ζητοῦσι τὴν ἄδειαν νὰ καταλάβωσιν ἐν τῶν παραδουναβίων φρουρίων, ἐγγυώμενοι περὶ τῆς ἐπιτυχίας ἃν σπεύσωσι πρὶν ἢ τὰ φρούρια ταῦτα ὀπλισθῶσι καὶ ἐφοδιασθῶσιν· ἀλλ' ὁ Ὑψηλάντης ἀπερρίψε τὴν πρότασιν, εἰπὼν μετὰ τινος ὑπεροψίας ὅτι περὶ τοῦ πρακτέου, ἐκεῖνος σκέπτεται καὶ ἀποφασίζει· ὅπερ ἔδωκεν εἰς πολλοὺς τότε ἀφορμὴν νὰ ὑποπτεύωσι καὶ νὰ διαδόσωσιν, ἀδίκως ἄνευ ἀμφιβολίας, ὅτι ὁ Ὑψηλάντης ὑπηρέτει οὐχὶ τὸν ἐθνικὸν σκοπὸν ὃν ἐπηγγέλλετο, ἀλλὰ ξενικὰ συμφέροντα, καὶ περιέμενεν ὁδηγίας παρὰ τῆς Ῥωσικῆς Αὐλῆς. Καὶ ταύτην μὲν τὴν διαβολὴν οὐδόλως παρεδέχετο ὁ πατήρ μου, ἀλλ' ἀφ' οὗ πολλάκις ἀπεπειράθη νὰ εἰπῇ τὴν ιδέαν ἑαυτοῦ, καὶ τῶν στρατιωτικῶν ἀρχηγῶν τὴν γνώμην, βλέπων ὅτι πᾶσα συμβουλή ἀσυζητητὶ ἀπεκρούετο, καὶ συνηθέστερον οὐδ' ἠκούετο, ἔκρινε τὴν παρουσίαν του ἐντελῶς περιττὴν παρ' ἀρχηγῷ ὅστις δὲν εἶχεν ἀνάγκην τῆς γνώμης του, καὶ δι' ἔργον, ὃ ἐφοβεῖτο ὅτι ἔπρεπε νὰ θεωρῇ ὡς ματαιωθὲν, καὶ ἐπέστρεψε μετ' ἀπέλπιδος καρδίας εἰς Στεφανούπολιν.

Καὶ τῷ ὄντι δ' ἡ λυπηρὰ πρόρρησίς του μετ' οὐ πολὺ ἐπηλήθευσεν. Ἡ αὐτὴ ἀπόγνωσις ἣτις κατέλαβε τὸν πατέρα μου ἐμάκρυνε μετὰ ταῦτα καὶ ἄλλους τῶν περὶ τὸν ἀρχηγόν, ἐν οἷς ἦσαν καὶ ὁ ἐξάδελφός μου Γρηγόριος Σοῦτσος καὶ ὁ Νικόλαος Σκοῦφος καὶ ἄλλοι ὀκτὼ ἢ δέκα, εἰπόντες ὅτι δὲν θέλουσι νὰ γίνωσι συνένοχοι τῆς καταστροφῆς, ἣν ἔβλεπον ἐπικειμένην καὶ ἄφρευκτον. Τούτους δ' ὁ Ὑψηλάντης δι' ἐπισήμου πράξεως ἀδίκου καὶ ἀνοήτου παρέδωκεν εἰς τοῦ ἔθνους τὴν ἀράν, ὡς ἵνα ἐπιρρίψῃ ἐπ' αὐτοὺς τὴν εὐθύνην τῆς ἀποτυχίας. Καὶ ὅμως μετ' οὐ πολὺ ἔπραξε τὸ αὐτὸ καὶ ὁ ἴδιος, ἀναχωρήσας λάθρα εἰς Αὐστρίαν, καὶ ἀφείς τὸν Ἱερὸν Λόχον νὰ σώσῃ τὴν τιμὴν τοῦ Ἑλληνικοῦ ὀνόματος διὰ

τὴν ἡρωϊκῶν αὐτοῦ θυμάτων, ἀξίων τῆς ἐν Θερμοπύλαις τριπλῆς ἐκατόμβης.

Ὁ Ἀλέξανδρος Ρίζος, υἱὸς Ἰακώβου Ρίζου τοῦ Νερουλοῦ, ὡς λυχαγὸς ταχθεὶς ἐν τῇ εὐκλεεῖ φάλαγγι, καὶ πολεμήσας μετ' ἐξόχου ἀνδρείας, ὁ Δημήτριος Σοῦτσος, ἀνεψιὸς μὲν τοῦ Αὐθέντου Ἀλεξάνδρου, ἀδελφὸς δὲ τῶν δύο ποιητῶν, σηματοφόρος αὐτῆς, ὅστις ἀφοῦ πολλοὺς ἐχθροὺς ἐφόνευσεν, εὐρέθη μεταξὺ τῶν νεκρῶν, φέρων ἐπτὰ πληγὰς εἰς τὸ σῶμα, καὶ τὴν σημαίαν σφίγγων ἐπὶ τοῦ στήθους του, ὁ οὐχ ἦττον ἐνδόξως πεσὼν ταγματάρχης Δρακούλης, ἄλλοτε θαυμασθεὶς ἐν Ἰταλίᾳ καὶ ἐν Ὀδησσῶ ὡς ἐξοχος ἡθοποιός, ὁ Φαρμάκης, ὅστις συλληφθεὶς ἀπεκεφαλίσθη ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὁ Γεώργιος Ὀλύμπιος, οὗ ἡ ἱλαστήριος θυσία ἦν πρόδρομος τοῦ Μεσολογγίου καὶ τοῦ Ἀρκαδίου, οὗτοι καὶ πάντες οἱ λοιποὶ ἱερολογίται ὑπῆρξαν οἱ πρωτομάρτυρες τοῦ ἐθνικοῦ ἀγῶνος, καὶ αὐτῶν τὰ ὀνόματα ἐμνημονεύοντο ὑπὸ πάντων μετ' ἐνθουσιασμοῦ καὶ μετὰ σεβασμοῦ. Καὶ αὐτὰ τὰ παιδία ἐφθονοῦμεν αὐτῶν τὴν δόξαν, λυπούμενα ὅτι δὲν ἤμεθα ἡλικίας ὅπως τοὺς ἀκολουθήσωμεν καὶ τοὺς μιμηθῶμεν! Καὶ εἴ τινες δ' ὡς ἄσκοπον ἐλυποῦντο τὴν μεγάλην αὐτῶν μαρτυρικὴν θυσίαν, ὡς προσενηχθεῖσαν εἰς ἄωρον καὶ ματαιωθὲν ἐπιχείρημα, μετεπείσθησαν καὶ ἐκεῖνοι ὅτε εἶδον μετ' οὐ πολὺ, ὅτι ἡ ἐφήμερος πυρὰ τῆς Δακίας ἀποσθεννυμένη, ἐξέπεμψε σπινθῆρας ἀνάψαντας τὴν μεγάλην Ἑλληνικὴν ἐπανάστασιν.

Τὴν ἐνδοξὴν ἡμέραν τῆς 25ης Μαρτίου τοῦ ἔτους ἐκείνου ἐχαίρετήσαν καὶ ἐν Στεφανουπόλει οἱ παλμοὶ τῶν καρδιῶν τῆς ἐκεῖ ἄσυλον εὐρύσεως Ἑλληνικῆς κοινωνίας, εἰ καὶ τότε ἔτι οὐκ ὀλίγοι ἦσαν οἱ ἔτι δυσπιστοῦντες πρὸς τὴν ἐκβασιν, καὶ τὸ κίνημα ψέγοντες μᾶλλον ὡς ἄκαιρον καὶ ἀσύνητον, καὶ καταστροφὰς μόνον εἰς τὸ ἔθνος παρασκευάζον. Ἀλλ' οὐχ οὕτως ὁ πατήρ μου, ὅστις, ἀφ' οὗ τὸ θέατρον τῆς ἐθνικῆς ἐνεργείας μετετέθη, ἄλλον πόθον δὲν ἔτρεφεν, ἄλλο ὄνειρον δὲν εἶχεν, ἢ νὰ σπεύσῃ ὅπου ἡ Ἑλλάς ἠγωνίζετο ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας της.

Κύριος ὅμως δὲν ἦτο τῶν κινημάτων του. Πατὴρ πολυαρίθμου οἰκογενείας, στερηθείσης παντὸς πόρου καὶ ἐφοδίου ἀπὸ τῆς αἰφνιδίας ἐκ Βουκουρεστίου φυγῆς, δὲν ἐδύνατο νὰ τὴν ἐγκαταλείψῃ μὴ προνοήσας περὶ τῶν ἀπολύτως ἀναγκαίων αὐτῇ πρὸς τὸ ζῆν. Εἶχε δὲ τοῦτο ἀνυπερβλήτους τὰς δυσχερείας, διότι ἡ Δακία, ὅπου ἔμενε πᾶσα ἡ ἰδιοκτησία ἡμῶν, καὶ ὅθεν πολλὰ μᾶς ὠφείλοντο, διετέλει ὑπ' ἀνεπανόρθωτον ἀναρχίαν. Ἀφ' ἐτέρου δὲ ἡ τύχη τοῦ Ὑψηλάντου καὶ τῶν ὁπαδῶν αὐτοῦ, συλληφθέντων ὑπὸ τῆς Αὐστριακῆς κυβερνήσεως καὶ κατακλεισθέντων ὡς καταδίκων εἰς τὸ φρούριον τοῦ Βρύνν, ἀπέδειξε ταχέως ὅτι ἡ διὰ τῆς Αὐστρίας ὁδὸς εἰς τὴν Ἑλλάδα ἦν ἀποκεκλεισμένη. Ἦν δὲ τότε ἡ δύναμις αὕτη ἡ πασῶν δυσμενεστάτη πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν, ἣν ἐθεώρει, ἢ ἐκήρυττε διαβάλλουσα, ἐνέργειαν τοῦ Καρβонаρισμοῦ.

Διὰ τοῦτο, ἅμα μόνον ἐπρονόησε περὶ τῶν εἰς τὴν ἡμετέραν διατήρησιν ἀναποφεύκτως ἀπαιτουμένων, ἀπεφάσισε νὰ μεταβῇ πανοικεὶ εἰς Ὀδησσόν, ὅθεν ἢ εἰς Ἑλλάδα μετὰ βασις ἐνομιζέτο ἐπικίνδυνος μὲν, διότι οἱ Τούρκοι ἡγρύπνουν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἀλλ' ὅμως κατορθωτή.

Ὑπὸ τοιαύτας περιστάσεις παρῆλθε τὸ ἔτος 1821, καὶ μόνον κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔαρος τοῦ 1822, μετὰ περιπαθῆ χωρισμὸν ἀπὸ τῶν συγγενῶν, μεθ' ὧν εἶχομεν ἕως τότε συζῆσει, καὶ ὧν τινὰς ἐμέλλομεν νὰ μὴ ἰδῶμεν πλέον ποτέ, καὶ ἀπὸ τῶν πολλῶν φίλων, ἐν ἄλλοις ἀπὸ τῆς οἰκογενείας Καρακάσση, ἐγκατελείψαμεν τὴν Στεφανούπολιν, καὶ εἶχομεν ὡς καὶ ἡμεῖς τὰ παιδία τὴν συνείσθησιν ὅτι διερρήχθησαν πάντες οἱ δεσμοὶ τοῦ δουλικοῦ παρελθόντος, καὶ ὅτι ἀνήρχετο δι' ἡμᾶς νέος βίος πολιτῶν τῆς ἐλευθερουμένης Ἑλλάδος.

Ἐκ Στεφανουπόλεως ἀναχωρήσαντες, συμπαρελάβομεν καὶ τὴν ἀγαπητὴν μας μάμμην Ῥαλοῦν. Ἡ δ' ἁμαξία δι' ἧς ὁδοιποροῦμεν, ὁμοία πρὸς πᾶσας τὰς ὁδοιπορικὰς τῶν χρόνων καὶ τῶν μερῶν ἐκείνων, ἐφαίνετο ὡς καταγομένη ἐκ τῶν ἀρχαίων νομαδικῶν, ἐφ' ὧν περιεφέροντο τὸ πάλαι αἱ Σκυθικαὶ οἰκογένειαι. Εἶδος μακροῦ κι-

δοτίου ἐπὶ τεσσάρων ἰσομεγέθων τροχῶν προσηλωμένου, τὸ μοάνικον, ὡς ἐκκαλεῖτο, ἐκ τοῦ μόης (μωρός), τῆς συνήθους ἐπικλήσεως τῶν χωρικῶν τῆς Βλαχίας, ἐπληροῦτο ὑπὸ τῶν κιβωτίων καὶ λοιπῶν ὁδοιπορικῶν σκευῶν, ἐφ' ὧν ἠπλοῦντο στρώματα καὶ προσκεφάλαια ὡς εἰς κλίνην, καὶ ἐπὶ τῶν στρωμάτων ἐκάθητο ἢ κατέκειτο κατὰ θύλησιν, ἐδείπνει ἢ διενυκτέρευε πᾶσα ἡ οἰκογένεια· ἐστέγαζε δ' αὐτὰς ψιᾶθινος θόλος ἡμικυλινδρικός, καὶ τὸ βαρὺ τοῦτο οἰκοδόμημα ἐσύρετο ὑφ' ἑππων πολλῶν μὲν, ἀλλ' ὡς ἀμιλλωμένων τίς βραδύτερον νὰ βαδίζη, ὥστε ἐνίοτε ἀντικαθίσταντο καὶ ὑπὸ βοῶν, ἄνευ πολλῆς βλάβης ὡς πρὸς τὴν ταχύτητα.

Τὴν πρώτην ἐσπέραν κατελύσαμεν εἰς Σιβίνιον (τὴν Ἑρμαίου-πολιν, Hermanstadt) πόλιν τῆς Τρανσυλβανίας μείζονα τῆς Στεφανουπόλεως, καὶ εἰς αὐτὴν ἐτύχουμεν φιλοξένου ὑποδοχῆς ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν Σακελαρίων, οἵτινες ἦσαν τότε ἐκ τῶν διαπρεπεστέρων Ἑλλήνων ἐπὶ πατριωτισμῷ, ἐπὶ πλούτῳ καὶ ἐπὶ παιδείᾳ.

Ἡ ὁδοιπορία ὑπῆρξε πολυήμερος, εἶδος μεταναστεύσεως. Δι' ἡμᾶς τὰ παιδιὰ ἡ χαρὰ δι' αὐτήν, ὡς διὰ πᾶσαν μεταβολήν, ἦν μεγίστη. Δι' ὅλης τῆς ἡμέρας, ἐντὸς τῆς κινητῆς ἡμῶν καλύβης ἐφλυαροῦμεν, ἐψάλλομεν, ἐξεκωφεύομεν ἄνευ συνειδήσεως τοὺς γονεῖς ἡμῶν ἀπαγγέλλοντες ὅσους στίχους ἠξεύρομεν ἢ ὅ,τι τῶν μαθημάτων ἡμῶν ἐνεθυμούμεθα, ἐπαίζομεν ὅ,τι ὁ χῶρος ἐπέτρεπε, πολλάκις καὶ ὅ,τι δὲν ἐπέτρεπεν, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐδιδασκόμεθα ὑπὸ τοῦ πατρός, οὐδὲν ποτὲ παραμελοῦντος πρὸς αὕξησιν τῶν γνώσεων ἡμῶν. Συνεχῶς δέ, ὅπου ἡ ὁδὸς ἦν βατή, κατηρχόμεθα τοῦ βραδυπόρου ὀχήματος, πεζοὶ συνωδεύομεν αὐτό, παρατεταμένοι εἰς τακτικὸν λόχον ὑπὸ λοχαγὸν τὸν πατέρα, ὅστις ἐδίδασκεν ἡμῖν τ' ἀρχαῖα προστάγματα κατὰ Πολύαινον, καὶ ῥάβδους καὶ ὀμβρέλλας διὰ χειρῶν ἔχοντες, ἠπειλοῦμεν τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἐν πλήρει πεποιθήσει, οὐ μόνον ἐγώ, ἀλλὰ καὶ αἱ μικραὶ ἀδελφαί μου, ὅτι ὅτε, ἐντὸς ὀλίγου, κατελθόντες εἰς τὴν Ἑλλάδα, θὰ μεταδίδωμεν ἐκεῖ τὰς σπουδαίας ἡμῶν ταύτας γνώσεις τῆς τακτικῆς, ἐλπίζα σωτηρίας ἡ Τουρκίᾳ οὐδ' ἐφ' ἡμέρας πλέον θὰ εἶχεν. Ἐκορύφωσε

δὲ τὰς ἀρειμανίους ἡμῶν ταύτας διαθέσεις μέχρις ἐνθουσιασμοῦ Ἑλλήνι τινι ἀξιωματικῷ ἢ ἴσως ὑπαξιωματικῷ εἰς Ῥωσικὴν ὑπηρεσίαν, ὃν ἀπηντήσαμεν μίαν ἐσπέραν εἰς τὸ χωρίον ἐν ᾧ κατελύσαμεν, ὁ πρῶτος Ἑλλήνι ὃν εἶδομέν ποτε ἐν στολῇ στρατιωτικῇ. Ὁ θρίαμβος τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως ἐκείνην τὴν ἐσπέραν μᾶς ἐφαίνετο ἀναμφισβήτητος, καὶ εὐδαιμονέστατοι ἤμεθα τὴν ἐπαύριον, ὅτι ὁ ἀξιωματικὸς, ἀπερχόμενος εἰς τὴν αὐτὴν πόλιν ἐνθα καὶ ἡμεῖς, καὶ εἰς ἣν, ὡς εἶχον τότε τὰ τοῦ στρατοῦ τῆς Ῥωσσίας, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἤθελεν ἀπέλθει πεζός, ἠυδόκησε νὰ δεχθῇ θέσιν εἰς τὴν ἄμαξαν ἡμῶν, ἀληθῆ ἄμαξαν τότε, διαδεχθεῖσαν ἀπὸ τῶν συνόρων τῆς Ῥωσσίας τὸ πρῶτον ἐκεῖνο αὐτοσχέδιον ὄχημα.

Τῆς ὁδοιπορίας ταύτης αἱ λεπτομέρειαι ἐντελῶς μὲ διέφυγον. Ἡξεύρω δὲ μόνον ὅτι ἐκ Τρανσιλβανίας εἰς Ῥωσσίαν μεταβαίνοντες διήλθομεν τὸν Προῦτον εἰς Τσερνεούτσην (Tzernovitz), ὅπου ἡ ἡδυτάτη γεῦσις τοῦ ἐκεῖ παραγομένου νωποῦ χαβιαρίου ἐνεχαράχθη εἰς τὴν μνήμην μου, καὶ ἐνθυμοῦμαι προσέτι ὅτι εἰς πόλιν τινὰ τῆς Ῥωσσίας καταλύσαντες περὶ τὴν δεῖλιν βροχερᾶς ἡμέρας, εὐρομεν τὰ εἰς ἡμᾶς παραχωρούμενα δωμάτια εἰσέτι κατεχόμενα ὑπὸ ἀπερχομένου Ῥώσσου συνταγματάρχου. Εἶχε δ' οὗτος τὴν εὐγένειαν, πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς του, νὰ μᾶς προσφέρῃ ἐκ τοῦ τσαίου ὃ εἶχε παρασκευάσει εἰς τὸν αὐθέπτην (σαμαθάριον) διὰ τὴν οἰκογένειάν του· ἡμεῖς δὲ ἐδέχθημεν μὲν αὐτὸ ἵνα μὴ τὸν δυσαρεστήσωμεν, ἀλλ' ἡ μήτηρ ἔλεγεν ὅτι δὲν ἐννοεῖ τί παθὼν ὁ καλὸς ἄνθρωπος μᾶς εἰδὼς ἐν ᾧ ἤμεθα ὑγιεῖς τὸ θερμὸν τοῦτο ἱατρικόν, διότι ἕως τότε τὸ ἐγνωρίζομεν μόνον ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῆς θεραπευτικῆς, οὐχὶ δὲ καὶ τὴν τῆς κοινωνικῆς αὐτοῦ σπουδαιότητος.

Ἄλλος δὲ σταθμὸς ἡμῶν ὑπῆρξε τὸ Ὀρχεῖ, κτῆμα τοῦ θείου μου Γρηγορίου Γκίκα, τοῦ ἐπιλεγομένου Βριγαδῆρη, κατοικοῦντος αὐτόθι μόνου καὶ μακρὰν τῆς ἀξιολόγου συζύγου του, τῆς ἀδελφῆς τοῦ πατρός μου, πρὸς ἣν διετέλει εἰς διάσταςιν, βεβαίως ἐξ ἰδίων αὐτοῦ πταισμάτων, καὶ διότι, εἰ καὶ εἶχεν ἀξίωμα καὶ βαθμὸν ἐν Ῥωσσίᾳ, ἦν ὅμως Μολδαυὸς καὶ μετεῖχε τῆς τότε Μολδαβικῆς

γωγῆς, καθ' ἣν οὐδέν ὑπῆρχεν εὐλυτώτερον τῶν τοῦ γάμου δε-
 μῶν. Ἡ ὑποδοχὴ ὅμως ἥς ἐτύχομεν παρ' αὐτοῦ ὑπῆρξε μεγαλο-
 πρεπεστάτη, καὶ ἐμείναμεν ἐνταῦθα ἡμέραν ὁλόκληρον, ἐφ' ἥς αἱ
 ἀνέργειαι καὶ συμβουλαὶ τῶν γονέων μου ἐπέφερον τὸ αἰσιώτατον
 ἀποτέλεσμα τοῦ ν' ἀναγνωρίσῃ ὁ θεῖός μου ὅσα ἐξήμαρτε πρὸς τὴν
 ἀνάρετον σύζυγόν του καὶ τὴν ἀδικίαν τῆς πρὸς αὐτὴν συμπεριφο-
 ς του. Διὰ τοῦτο καὶ ἡ μάμμη μου παρέμεινε παρ' αὐτῷ,
 ἵνα συμπληρώσῃ τὸ ἔργον τῆς συνδιαλλαγῆς, ὃ καὶ κατώρθωσεν.
 Ἡμεῖς δὲ μετέβημεν ἐκεῖθεν εἰς Κισνόβιον, καὶ κατελύσαμεν ἐπὶ
 δύο, ἢ καὶ περισσοτέρας ἡμέρας εἰς τοῦ θεοῦ μου Ἰακώβου Ρίζου
 (τοῦ Νερουλοῦ), περιεστοιχισμένου ὑπὸ τῆς οἰκογενείας του, πλὴν
 μόνον τοῦ πρωτοτόκου υἱοῦ αὐτοῦ Ἀλεξάνδρου, τοῦ ἐνδόξως ἀγω-
 νισθέντος ἐν τῷ Ἱερῷ Λόχῳ, καὶ ὅστις, ἀφ' οὗτου ἐσώθη ἐκ Βλα-
 χίας, μετέβη καὶ ἐσπούδαζε τότε ἐν Ἰταλίᾳ. Ἐνταῦθα εὔρομεν
 καὶ τὴν σεβασμίαν μητέρα τῶν Ὑψηλάντων μετὰ τῆς οἰκογενείας
 τῆς, καὶ ὅλην Ἑλληνικὴν ἀποικίαν, ἰδίως τῶν ἐκ Μολδαυίας κα-
 ταφυγόντων. Δι' ἐμὲ δὲ τὸ ἰδίως συγκινοῦν με θέαμα, περὶ οὗ μα-
 κρὰς περιγραφὰς ἐπέστελλον εἰς τοὺς ποτὲ συμπαίκτοράς μου, τοὺς
 ἡγεμονόπαιδας ἐν Στεφανουπόλει, ἦν τὸ τῶν Ῥωσσικῶν στρατευ-
 μάτων, ὧν ἐβλέπον λαμπρὰς παρατάξεις εἰς ταύτην τὴν πόλιν.

Δ.

Ο Δ Η Σ Σ Ο Σ

Ἐκεῖθεν δ' ἐφθάσαμεν εἰς Ὀδησσόν, δὲν ἠξεύρω πόσας ἡμέρας,
 ἢ μᾶλλον πόσας ἐβδομάδας μετὰ τὴν ἐκ Στεφανουπόλεως ἀναχώ-
 ρησιν. Ἦν δ' ἡ ἡμέρα τῆς ἀφίξεως ἡμῶν ὠραία θερινή· καὶ ὅτε,
 διαβάντες μέρος τῆς πόλεως, ἤλθομεν κατὰ τὸ ἄκρον αὐτῆς, πρὸς
 τὴν οἰκίαν εἰς ἣν διηυθυνόμεθα, αἶφνης γλαυκὴ, ἀπέραντος καὶ

